

PŮVODNÍ BOJKOVŠTÍ ROMOVÉ

Ctibor Nečas, Brno

Velkorodina Murků se zdržovala v Bojkovicích od konce 18. století do 40. let 20. století. Seskupením jejich chatrčí a domků vznikly v meziválečném období v lokalitách na Výpustě a Skalce dvě typické romské osady, jejichž obyvatelé se živili kovářskou a nádenickou prací a doplňkovými zdroji jejich živobytí byly drobné majetkové delikty, prostituce a žebrota. V letech nacistické okupace byla třetina bojkovské romské komunity zavlčena do cikánského tábora v Hodoníně a zbývající dvě třetiny do cikánského tábora v Auschwitz-Birkenau. Nucenou táborovou koncentrací přežili pouze Antonín a František Murkovi.

Podle pověsti měl František II. Serényi přivést kováře, muzikanty a snad i další Romy z Uher a vykázat jim na svém panství Nový Světlov místa k obývání včetně pozemků. Záměr se však vrchnosti nevydařil a ještě dlouho se o něm tradovalo: „Cikáni neobsávali, nepracovali. Ptal se pán, proč pole neobdělávají. Odpověděli: ‘Velmožný pane hrabě, to je moc stará zem, ta nikdy nebude rodit.’ Nejspíše chtěli zem mladou, aby jim rodila, té však není, protože je všude stejně stará.“¹

Vyprávění, citované podle bojkovského písmáka J. Neckaře, mělo určité historické jádro, pouze jeho chronologické zařazení vyvolává pochybnosti, neboť pokusy o usazení romské populace se odehrávaly až v pozdější době. Na základě dekretů moravskoslezského gubernia měly patrimoniální úřady zajistit romským kočovníkům trvalejší ubytování a přimět je jako domkáře či podruhy k práci pro šlechtické držitele jednotlivých statků. Romové však zachovávali věrnost tradičním zdrojům obživy, jimiž zůstávalo malé kovářství, kejkličství nebo překupnictví.²

K tolerovaným na někdejších serényiovském dominiu patřila mj. velkorodina kováře Jiřího Murky, která operovala v Záhorovicích a v jejich nejbližším okolí. Ojedinelé matriční záznamy o narození jejich potomků přímo v Bojkovicích pocházejí z let 1793, 1795 a 1798 a přibývat jich začínalo teprve od poloviny 19. století, kdy se tu 27. září 1856 oženil záhorovský Josef Murka s Alžbětou Murkovou z Brumova.³

Jak uváděl bojkovský řídicí učitel K. Dolina, obývali Murkové zpočátku jen stanové přístřešky, jejichž tyčovou konstrukci kryly nahoře různé plachty a hadry, kdežto dolní část mělo chránit roští omazané blátem a malý násypek hlíny, vrstvené odspodu a kolem dokola. Poskytovaná ochrana před vodou za větších lijáků a zimou v době studených nocí byla však krajně nedostačující. Proto se musel uvnitř udržovat přes den stálý oheň, po jehož uhašení a smetení popela zůstávala země nadlouho prohřátá, a tak se udržovala v obytném prostoru určitá teplota.⁴

Rodiny rozbíjely své stany na několika místech bojkovského katastru. Delší dobu např. tábořily podél silnice do sousedních Přechkovic, odkud se však musely pro neustále páchaný puch v panských lesích přestěhovat blíž k městečku, aby byly více na očích a tím i pod snazší kontrolou. Za první světové války se přechodně zdržovaly v Říkách, při písčitém to korytě krhovského potoka, zatímco trvalá bydliště měly na Výpusti, kde prý kdysi bývalo popraviště a dnes se tam říká Na chmelnici, a za první republiky rovněž na Skalce.

Jakmile romští alochtoni nepřetržitě a dobrovolně pobývali na jednom místě a rodily se tam jejich děti, mohli být podle platných obecních a domovských zákonů prikazováni jako bezdomovci do svazku příslušné obce. Tomu se snažil předejít starosta L. Zbořil a dal odvést bojkovské Murky nejdříve do Dolní Lhoty a potom do Štítné. Ti se však tomu bránili slovy, „že sú zdejší občani“, a proto také byli okamžitě z obou obcí vráceni zpátky do Bojkovic. Nakonec nezbývalo nic jiného, než podřídit se rozhodnutí okresního hejtmanství v Uherském Brodě, podle něhož se stali bojkovskými domovskými příslušníky.⁵

Od té chvíle mohli bez zábran žádat obecní úřad o prodej nebo pronájem obecních

pozemků, na nichž si začali stavět stálá obydlí, zprvu dřevěné chatrče a pak i zděné domky. První typ a zařízení příslušných příbytků popsal J. Neckař takto: „Bydlí v búdách z různých desek i bednových zbitých. Střechy mají ze starého střechevého papíru, různých plechů nebo i kusu plachty, jak se to dá. Znakem blahobytu jest, kdo má červenou tašku. V búde se spí na zemi, pěkně jeden vedle druhého, také někteří mají pryčny, kotlík nebo nějaké hrnce na vaření, také nějaký sporák nebo víncka k tomu, pak bednu na nějaké šaty a tím je celé zařízení bydliště hotovo. Někdy bydlí i několik rodin dohromady.“

Stavebně dokonalejší domky měly stěny z vepřovic a později i z pálených cihel, které byly zvenčí i zevnitř obílené vápnem. Šlo přitom vesměs o stavení s jedinou místností, která byla opatřena skromným, nicméně však dokonalejším vybavením, než jaké bylo v příbytcích z měkkého stavebního materiálu. První zděný domek s popisným číslem 392 si postavil koncem 80. let předminulého století kovář František Murka, kterého posléze napodobili ještě jeden, dva další stavebníci.

Podle rakouských sčítání lidu se počet trvale přítomných romských rodin v Bojkovicích zvyšoval ze 2 roku 1890 na 4 o deset let později a dále na 5 roku 1910. Ve vznikající a o samotě stojící osadě vlastnili zpočátku František Murka zmíněný domek a jeho bratr Štěpán dřevěnou boudu a v sousedství těchto první příbytků vyrostla do příštího cenzu ještě bouda třetího z bratrů Martina a během dalšího sčítacího intervalu dvě boudy, z nichž jedna patřila Josefu Murkovi a druhá Anně Murkové. V předvečer první světové války se tak osada zvětšila na 5 příbytků, které obývalo zpočátku 15 osob (3 muži, 3 ženy, 9 dětí), o desetiletí později 21 osoba (5 mužů, 4 ženy, 12 dětí) a nakonec 32 osoby (7 mužů, 9 žen, 16 dětí). Rodinám poskytovala obživu zprvu kovářská a postupně stále více nádenická a jiná příležitostná práce. Roku 1890 pracovali všichni muži jako kováři, následující cenzus evidoval 2 kováře a současně nádeníky a po jednom kováři, nádeníku a obecním služebníku, kdežto 3 ženy byly evidovány jako nádenice a jedna jako žebračka, a konečně roku 1910 kromě jednoho obecního služebníka nádeničily už všechny osoby produktivního věku (kovářství bylo uvedeno jako vedlejší zaměstnání už jenom u dvou nádeníků).⁶

Progresivní vývoj početního stavu a biologické struktury Romů v Bojkovicích pokračoval i v meziválečném období, možná také díky tomu, že se tehdy odehrával jednak na Výpusti, jednak na Skalce. Když totiž v původním bydlišti některé rodiny přišly o své příbytky, musely se přemístit na nově určenou lokalitu, která se nacházela dál od městečka a byla tak ve větší izolaci.

Na Výpusti obývaly roku 1921 tamní dřevěné boudy 4 úplné rodiny, z nichž byly 3 nukleární a jedna kusá. Na 4 manželské svazky připadalo 19 rodinných příslušníků (3 muži, 5 žen, 11 dětí), kteří si obstarávali živobytí nádeničinou (4 muži, 2 ženy) a žebrotou (jedna žena). Roku 1930 zůstával celkový počet příbytků neměnný, zlepšila se však jejich stavební kvalita (2 domky, 2 dřevěné boudy). Bydlelo tam 5 úplných rodin (4 vícegenerační, jedna nukleární) se stejným počtem manželských párů (podle zákona byly 4 neoprávněné a jeden oprávněný), k nimž patřilo 25 dalších osob (4 ženy, 21 dětí). Z mužů byli 2 nahodilými dělníky, 2 nádeníky, jeden kovářem a jeden dělníkem v kamenolomu, ženy pracovaly po třech jako nádenice, nahodilé dělnice nebo dělnice.

Na Skalce byly situovány při prvním cenzu celkem 3 dřevěné boudy, přeplněné dvěma úplnými rodinami (jedna vícegenerační, jedna kusá) a 4 kusými rodinami (jedna vícegenerační, 3 nukleární). Všechny tyto společenské jednotky čítaly 28 rodinných příslušníků (6 mužů, 7 žen, 15 dětí). Z osob produktivního věku bylo 6 nádeníků a 4 nádenice. Při druhém cenzu se počet dřevěných bud zvýšil na 8 a každá z nich byla bydlištěm stejného počtu nukleárních rodin s manželskými páry, ze kterých měla jedna polovina podobu řádného a druhá konkubinátního svazku. Rodiny se skládaly ze 42 osob (8 mužů, 9 žen, 25 dětí), při čemž všichni dospělí nádeničili.⁷

Profesní a sociální obraz byl v první z těchto osad zřetelnější než ve druhé a rovněž v integračním procesu se obě osady od sebe výrazně odlišovaly. Na Skalce muselo také častěji zasahovat místní četnictvo. Nejprísnějším strážcem pořádku tam byl četnický strážmistr

Urbánek, jehož osadníci překřtili na Hurbánka a všude o něm mluvili s velkým respektem. Upozorňovali na to jak manželé Oldřich a Antonie Slabiňákovi z Bojkovic čp. 567, tak i bývalý zaměstnanec tamního obecního úřadu Josef Študent.⁸

Přirozeným rozmnožováním a výběrem manželských partnerů z okolních romských komunit narůstal nejenom celkový početní stav bojkovských Romů – v letech 1921 až 1930 se téměř zdvojnásobil ze 47 na 83 osob, ale začal se měnit i jejich nominační profil. Příjmení Murka si udržovalo nadále výraznou převahu, postupně se tu však objevovala i příjmení Didy, Herák, Vlčnovský a Daniel. Stejná jména vedla ke vzniku různých přezdívek: Josefu Murkovi (nar. 1867) říkali Sirota, jeho jmenovci (nar. 1886) přezdívali podle vnějšího zjevu Nosatý, pro nejmladšího Josefa Murku (nar. 1908) se ujalo vedle jeho jména druhé a častěji používané pojmenování Štroblík.

Obyvatelé obou osad původně „dělali kovářskou“. Ze vzpomínkového vyprávění K. Doliny vyplývá, že kovali úhledné a pevné řetězy nebo hřebíky šindeláky na malých kovářských komínkách přímo před svými příbytky. Při práci seděli na zkřížených nohách a surovinu žhavili na otevřeném ohništi pomocí jednoduchého ručního měchu, který obsluhovala žena s odrostlými dětmi. Vyráběný sortiment, po němž byla u okolních rolníků určitá, i když jenom sporadická poptávka, směňovali obvykle za naturálie. V příznivém povědomí místní populace se podle jiného informátora J. Neckaře udržoval zvláště Štěpán Murka, který měl pověst poctivého kováře: „Hleděl s každým vyjít dobře a bez mrzutosti a nadávek. Živil se příležitostnými pracemi, nejvíce kovářstvím. Dělal hřebíky do krovů, řetězy i řetízky, okutí trakařů, koleček, háky, kramle a podobně. Přitom si nesmíme představovat nějak vybavenou dílnu s náčiním. Však v malém, s jedním primitivním zařízením. Vzдор těmto omezením jeho výrobky byly slušné, dokonale zpracované. Objednávka časem bylo dosti, jen nebylo klidu a stálosti v práci. Inu, je to v krvi. A za pár dní zase s láskou a chutí buší kladivem a žena Fana, Čuprlena jí říká, dýmá, dýmá o sto šest.“

Dobré zkušenosti měli s nádenickou prací Romů v místním kamenolomu. Posledně jmenovaný pamětník, který byl lamačským předákem, z vlastních zkušeností uváděl, že Murkové „nejraději pracují jako parta úkolem, muži lámou kámen nebo tloučou kámen na šterk celá rodina, žena i děcka“, a na jiném místě svého memorátu popisoval příhodu, které byl svědkem krátce po příchodu nacistických okupantů: „K továrně, do níž se jezdilo, byla velmi špatná cesta. Posádkový velitel dal rozkaz cestu upravit, osobně dojel do kamenolomu zjistit stav průběhu práce. S množstvím nalámaného kamene byl spokojen, ale chtěl šterk. Pravím: ‘To my zde nemůžeme a neumíme, na to jsou dobří odborníci cikáni’, a poukázal jsem jej na obecní úřad, který pracovníky cikány obstará. To bylo v devět hodin ráno a za dvě a půl hodiny už 7 cikánů a cikánek tlouklo šterk. Později jich pracovalo až 30 a vydělali si. Když se hejtman přišel podívat, jak se pracuje, ptal se mě, jestli a vždy tak pracují a jsou pilní. Odpověděl jsem a to po pravdě: ‘V kamení a tloučení šterku vždy od rána do večera, i s děckama’.“

Často však Romové vypomáhali rovněž v místní cihelně nebo u zednických mistrů, s menší ochotou jich samotných i zaměstnavatelů také při různých zemědělských pracích; např. muži nosili na světlovském velkostatku těžké pytle s obilím z výmlatu do sýpek a pracovali i při odvodňování polí a luk, ženy s dětmi pak pomáhaly v době žní a senoseče nebo na podzim při sklizni brambor apod. Jednotlivci byli využíváni i v komunálních službách jako lampáři, kteří v městečku čistili a rozsvěcovali lokální osvětlení, nebo jako výtazní a ti zase zbavovali kalů a usazenin žumpy, stoky a kanály. Sezónní a příležitostné práce doplňovali domácí výrobou všelijakých předmětů, žádaných v běžném hospodářství. Muži např. pletli košťata z březového proutí kradeného v pitínském polesí, ženy dovedly za pomoci konopné nitě a smůly zhotovovat zednické štětky z tuhých štětín, které si vyžebrały o domácích zabijačkách.

Doplňkovým zdrojem obživy bývaly také různé projevy parazitismu, jako páchání různých podvodů, polní a lesní pých, žebrota nebo prostituce. Vícekrát citovaný J. Neckař k tomu poznamenával: „Vydatně brali dřevo z obecních a singulárních lesů, pytláčili, postávali na veřejných prostranstvích a děti pobíhající po ulicích obtěžovaly kdekoho vytrvalým

žebráním. Zcela náhodného styku zneužívali k vydírání vylhaným tvrzením, že dotyčný měl s cikánkami tělesný poměr.“ Dílčí údaje o příživnickém způsobu života bojkovských Romů uváděli ve své povídkové tvorbě také faráři z nedaleké Dolní Lhoty, K. Lysý (psal pod pseudonymem Lhotský) a F. Müller.⁹

Příslušníci starších generací zůstávali negramotní a bylo jim stydno, když se na úředních dokladech podpisovali jen třemi křížky. Podle výsledků sčítání lidu uměly číst a psát pouze 4 romské děti roku 1900 a 8 dětí o deset let později. Ve školním roce 1926–1927 chodilo do místní šestitřídky 5 romských školáků, z nichž byl jeden sedmiletý, jeden devítiletý, dva třináctiletí a jeden čtrnáctiletý. Při sčítání lidu roku 1930 bylo v obou romských osadách z obyvatel starších 10 let evidováno 13 gramotných a jedna pologramotná osoba. V obecné škole nedosahovali romští žáci dobrých výsledků, takže obvykle nepostupovali výš než do 2. třídy. Výjimku představoval Antonín Murka, který vychodil čtyři třídy, a Karel Murka, jenž absolvoval s dobrým prospěchem i měšťanskou školu.¹⁰

Všichni bojkovští Romové byli římskými katolíky, do kostela však chodili podle vyjádření jednoho z posledně jmenovaných pouze, „dyž sa člověk narodí, mosí sa ženit a dyž umřé“. Křtiny slavili s velkou okázalostí, nebožtíkům prokazovali úctu účastí širokého příbuzenstva na pohřebních obřadech. Jedno i druhé zakončovali pitkou a obvykle i rvačkou ve své, tj. Paláchově hospodě. Ženili a vdávaly se však jen „pod vrbama“, jak se o jejich volných manželských svazcích opovržlivě vyjadřovali vesničané. Ještě roku 1930 sepsali sčítací komisaři v Bojkovicích 13 romských manželství, z nichž 5 připadalo na konkubináty. Sňatky před oltářem uzavírali a paternitu doznávali někdy se značným zpožděním: Martin a Rozálie Murkovi vstoupili např. do stavu manželského 17. července 1905, ačkoliv nejstarší jejich dítě mělo tehdy už šest let. Na tento případ s úsměvem vzpomínal místní kněz A. Viceník: „U cigánů bylo zvykem, že najprv byly křty a potom tepru svaťby. Nekdy aj rok po narození malých cigáňat. Také na Murkovej svaťbě byli tři malí čerňovlasí ogaré. Pan rada Kroča (vypravěčův předchůdce – pozn. aut.) povídá v kanceláři ženichovi: ‘Tým sňatkem budú všeci tři legitimovaní a dostanú přiměny po tobě, Murka.’ Cigán sa bránil, že sú to děcka Gašparovy. Pan rada si s tým nevěděli rady, tak povídajú: ‘Mosíme to ohlásit súdu a mosíš přísahat na súd, jak to doopravdy bylo.’ Cigán nechtěl o súd ani čut a hned súhlasil, že to može byt. ‘Pánko, já si vezmu ty Gašparovy na sebe a ty moje tři si poberu zasej druží! Šak cigáni sú solidární.’“¹¹

Mezi sebou komunikovali Romové v Bojkovicích v mateřštině, s okolní společností hovořili jejím dialektem (ve sčítacích operátech z roku 1900 byla o jejich obcovací řeči škrtnuta na prvním místě zapsaná cigánština, takže tam zůstal pouze druhý uvedený hovorový jazyk a tím byla údajně čeština). Z jejich autentické kultury se zachovalo několik písní, které roku 1910 sbíral a postupně vydával tiskem učitel a hudební skladatel Josef Černík. Interpretkou mu byla mladá Pepka Murková z osady, kam ho podle vlastního doznání lákala okolní příroda a tamní záhadní osadníci: “Horský ten kraj za kapličkou, tichý a melancholický. Jeho lesy kopcovité, chodníčky kamenité i strže vodní na březích Olšavy, kdež není dalekých rozhledů, ale jen umírněné pohledy na vše. Ano – to byl můj svět v dětství – kdož by o tom chtěl pochybovati. A pak – neméně zajímali mne na Výпустě její obyvatelé v primitivní chaloupce i v boudách kolem ní – osmahlí cikáni, kteří zajímají mne ostatně podnes. Tenkrát ovšem byli ti podivní lidé jen jakousi atrakcí a tudíž něčím, co všecy děti poutá a baví. Netušil jsem však tehdy přirozeně, že by též jinak mohli zajímati cikáni, než jen svými obecně známými vlastnostmi cikánskými, že by mohli zajímati dokonce i dušenými projevy svého prostého života, např. písňemi.”¹²

Patřili k nejhudším z chudých, což ovlivnilo celkový způsob jejich nuzného života. Podle K. Doliny nosili jen vyžebráný a obnošený oděv, jímž se nelišili od všedního lidového kroje. Po většinu roku chodívali bosí a jen za tuhých mrazů si chodidla ovinovali hadrami, které dole sešívaly a omotávali plstí ze starých klobouků. Děti běhaly od jara do zimy nahé nebo jen v roztrhaných a špinavých košílkách. V jídle nebyli, poněvadž ani nemohli být nijak vybíraví. Pronásledoval je ustavičný hlad, který pomíjel, jak sami objasňovali, „dyž

Pánbu na nás zpomněl.“ A to se stávalo jednou za čas, když někomu uhynul dobytek a oni ho pak objevili na mrchovišti a vystrojili si z jeho masa navzdory všem zdravotně-policejním zákazům hostinu. O Slabiňák uváděl ve svém memorátu k tomuto tématu následující příhodu: „V Pitíně u příležitosti návštěvy prezidenta Masaryka byli i cikáni z Bojkovic – ze Skalky. Poněvadž byli v oděvech zcela otrhaných, lidem kolem to nebylo lhostejné. Kdosi proto vykřikl: ‘Zdechla nám jalovica!’ Cikáni, hned jak to uslyšeli, ptali se: ‘A kde?’ Tímto způsobem se jich lidé okamžitě zbavili.“

Chudoba provázená špatnou a nedostatečnou životosprávou byla příčinou jejich vysoké úmrtnosti a nemocnosti. V letech 1891–1943 zemřelo 69 bojkovských Romů, z nichž byla podstatná část dětí ve věku do 10 roků. K nejčastějším příčinám úmrtí patřila tělesná slabost a nemoci žaludku a střev. Podle naléhavého přípisu MUDr. J. Tillicha hrozila roku 1921 obyvatelům osad na Výpusti a Skalce dokonce epidemie skvrnitého tyfu, který tam byl zavlečen Romy ze sousedního Slovenska.¹³

Hlavou každé romské komunity býval její nejstarší mužský člen. Měl mezi svými významnou mocenskou pozici a jako jejich mluvčí byl uznáván také při všech jednáních navenek. Pamětníci shodně uváděli, že takovou úlohu zastával v Bojkovicích nejprve František Murka (nar. 1844), po němž převzal „úřad“ jeho bratr Štěpán (nar. 1853) a pak Františkův syn Francek (nar. 1881); ten nosil na znamení své hodnosti jakousi policajtskou čepici a byl dovedným kovářem, vyrábějícím traťůvky (trojnožky) a jiné drobné produkty ze železa.

Na prahu nacistické okupace se těmto vajdům přiblížil Tonda Murka, který uměl dobře číst a psát a o způsobu života a původu příslušníků svého rodu poskytl hrdé vzpomínkové vyprávění: „Co bych víc říkal, my dělat umíme, šak mně znáte, tož co bysme nemohli dělat kolem svého? A že býváme v búdách my odjakživa, to je v krvi. Co lidí na světě tak bývá! A sú a živí sa po svojím. Každý říká cigán, cigán, a je to taky člověk. My už sme dávno byli a druzí nebyli. My sme starý rod. A už je toho dost! Fčil aby člověk dával bacha, aby do něčeho nepřišel. Je zle. Sbohem.“¹⁴

Z úsečně zakončeného rozhovoru jakoby zaznívala nejasná předtucha údělu, který byl chystán rodinám bojkovských Romů a nejen jim v připravovaných cikánských táborech: zanedlouho jich bylo 26 zavlečeno 4. srpna 1942 do Hodonína a 91 pak 19. března 1943 do Auschwitz-Birkenau. Podle pamětníka Josefa Študenta byl druhý z těchto transportů vypraven bez vědomí městského úřadu, prostě se jednoho rána zjistilo, že obyvatelé na Výpusti ani na Skalce už nejsou.¹⁵

Nucenou táborovou koncentraci přežili z celé romské komunity jen dva její členové: nejprve se vrátil do Bojkovic František Murka a po něm pak ještě jeho bratranec Antonín. Ten po svém návratu poskytl K. Dolinovi rozhovor o útrapách, jimiž museli projít všichni jeho příbuzní a blízcí, než doklopýtali ke svému poslednímu vydechnutí: „Dle jeho výpovědi skoro všichni cikáni vymřeli vysílením po velkém týrání, hladu a těžké práci. Nejvíce cikánů zahynulo v polských koncentračních táborech, zvláště v Osvětimi. Mrtví cikáni byli spalováni. Tonek ztratil celou rodinu, ženu, dospělé i malé děti. Před odvezením živil sebe i rodinu poctivou prací. Žádné práci se nevyhýbal a byl jedním z nejpoctivějších a nejpracovitějších cikánů. Za těžkého týrání v Německu byla mu zlomena ruka. Že se vrátil nazpět, děkuje jen své silné tělesné konstrukci a zvyklosti těžké a namáhavé práci.“

Necelé dva měsíce po jeho návratu se nehanbil předložit zástupce místní samosprávy zemskému národnímu výboru následující podání: „Do naší osvobozené Československé republiky vrátilo se spousta cikánů. Cikáni tito přes to všechno utrpení, které prožívali, se nikterak nepolepšili z větší části; štítí se práce, kradou atd. Místní národní výbor v Bojkovicích navrhuje proto z důvodů bezpečnostních, aby cikáni byli soustředěni v jedné vesnici, tam jim přiděleny případně pozemky aneb přidrženi byli za stálé kontroly k nějaké stálé práci. Nyní právě naskytá se příležitost případně umístění cikánů v pohraničním území.“¹⁶

K ostudnému návrhu na odsun a nové nucené soustředění bývalých romských koncentračníků v pracovních táborech se nestyděly připojit i některé další správní orgány politického okresu Uherský Brod.

Poznámky:

- 1 N e c k a ř, J.: *Bojkovští cikáni*. SOKa Uherské Hradiště, Archiv městečka Bojkovic, kart. 72, i. č. 147, sl. Cigáni. Autor uveřejnil ze svých memorátů jen stručnou pasáž pod názvem *O původu bojkovických cigánů*. Vlastivědný věstník moravský, 1, 1946, s. 37–38.
- 2 MZA Brno, B 14 st., sign. 124, kart. 4651.
- 3 Ibidem, E 67, i. č. 11 303 a 11 319.
- 4 D o l i n a, K.: *Ze starého způsobu života našich cikánů*. Dle vzpomínek prožitých v městečku Bojkovicích napsal ... 1954. Rukopis v LP Jana Pavelčíka.
- 5 MZA Brno, B 14 ml., kart. 7906 a A 18, kart. 21.
- 6 SOKa Uherské Hradiště, Okresní úřad Uherský Brod, Sčítání lidu 1890, 1900, 1910.
- 7 Ibidem, Sčítání lidu 1921 a na Praha, Sčítání obyvatelstva 1930, kart. 953.
- 8 Jejich memoráty citují M a h d a l o v á, J.: *Příspěvek k historii cikánského tábora v Bojkovicích*. (Dipl.) Brno 1980 – UJEP FPD, s. 27 a Křížková, E.: *Bojkovští Romové v letech 1918–1945 (se zřetelem k politickému řešení romské otázky)*. (Dipl.) Brno 2002 – MU FPD, s. 20.
- 9 L h o t s k ý, K.: *Pamlsky z jalovcového kraje*. Třebíč 1888 a M ü l l e r, F.: *Humoresky ze života cigánů a pytláků na Luhačovicku a Bojkovicku*. Bojkovice 1978.
- 10 *Školní kronika národní školy městyse Bojkovic (1878-1934)*, z níž čerpala Křížková, E.: c. d., s. 24.
- 11 M a h d a l o v á, J.: c. d., s. 44.
- 12 Č e r n í k, J.: *Na Výпустě*. Naše Bojkovsko, 1926, s. 75-76. Srov. k tomu od téhož autora: *Cikánské písničky*. Zlatá Praha, 17, 1913, č. 2, s. 1–4, Hudební revue, 9, 1916, s. 162–165 a rovněž samostatně Brno /1921/.
- 13 na Praha, MV-Sr., kart. 1, čj, 82897/22.
- 14 N e c k a ř, J.: c. d. (1946).
- 15 K ř í ž k o v á, E.: c. d., s. 68.
- 16 MZA Brno, B 124, kart. 1871/III, Soupis cikánů z 15. července 1947 a čj. 4133/45.

Prof. PhDr. Ctibor N e č a s (n.1933), je emeritním profesorem na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Zabývá se dějinami Romů se zvláštním zřetelem k romskému holocaustu.

The Original Romanies of Bojkovice

A b s t r a c t

The large family of Murkas had lived in Bojkovice since the late 18th century until the 1940s. Their houses and shacks formed two typical Romany camps in the Výпуст' and Skalka localities during the inter-war period. Their inhabitants made their living as blacksmiths, farmhands and laborers, with minor theft, prostitution and beggary providing additional income. During the Nazi occupation, one third of the Bojkovice Romany community was deported to the gypsy camp in Hodonín, while the remaining two thirds were sent to a gypsy concentration camp in Auschwitz-Birkenau. Only Antonín and František Murkas survived the forced camp concentration.

Ursprüngliche Romas aus Bojkovice

Z u s a m m e n f a s s u n g

Die Großfamilie Murka hielt sich in Bojkovice vom Ende des 18. Jahrhunderts bis in die vierziger Jahre des 20. Jahrhunderts auf. Durch Gruppierungen ihrer Hütten und Häuschen entstanden in der Zwischenkriegszeit zwei typische Romassiedlungen in den Lokalitäten „Na výпустě“ und „Skalka“. Die Bewohner der Ansiedlungen lebten von Schmiede- und Lohnarbeiten, wobei sie sich auch zusätzlicher Quellen bedienten – es handelte sich um Vermögensdelikte, Prostitution und Betteln. In den Jahren der nazistischen Okkupation wurde ein Drittel der Romaskommunität aus Bojkovice nach Auschwitz-Birkenau ins Zigeunerlager verschleppt. Den Zwangsaufenthalt im KZ-Lager haben nur Antonín Murka und František Murka überlebt.